

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

Кабанцевої Надії Вікторівни

«Лінгвокогнітивні особливості політичної метафори в публіцистичному дискурсі (на матеріалі української та англійської мов)»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство (Вінниця, 2021)

Вельми важливими для сучасного мовознавства постають когнітивні, зіставні та функційно-комунікативні дослідження віддаленоспоріднених мов, що дає можливість простежити за зв'язками між мовами та культурами, виявити універсальне і національно специфічне в ментальній картині світу різних народів. Дискурсивна парадигма новітньої лінгвістичної науки передбачає вивчення різних дискурсивних практик, їх категоріальної організації й специфіки. Зокрема, протягом декількох десятиліть увага багатьох вітчизняних і зарубіжних учених прикута до дослідження метафоризації як когнітивного процесу та розкриття її лінгвокогнітивного механізму як засобу пізнання специфіки мовної картини світу певного соціуму. Прикметно, що одним із перспективних напрямів розвитку теорії метафори на сучасному етапі є вивчення такого феномену, як «політична метафора». Попри наявну значну кількість наукових праць із зазначеної проблеми, питання про зіставне студіювання політичної метафори на матеріалі української та англійської мов залишається на сьогодні відкритим. Саме тому дисертаційне дослідження Кабанцевої Надії Вікторівни, в якому здійснено комплексний зіставний аналіз політичних метафор віддаленоспоріднених мов, зокрема їхніх когнітивно-семантичних класифікацій за концептуальними полями донорської поняттєвої сфери у сучасній англійській та українських мовах, *є актуальним*. Зрештою, вивчення політичної метафори в сучасних близько- і віддаленоспоріднених мовах

зумовлено не лише відомими риторичними спроможностями метафоричних висловів у виступах політиків, а й новими тенденціями її розвитку, поширюючи знання про мову, етнос та культуру.

Рецензовану дисертаційну працю виконано в межах наукової теми кафедри перекладу та мовознавства Міжнародного гуманітарного університету «Лінгвістичні та лінгводидактичні основи формування багатомовної та полікультурної компетенції». Вона є складником загальнонаукової університетської теми «Тенденція становлення і розвитку соціогуманітарної сфери в Україні».

Матеріалом дослідження слугувала 1691 сучасна політична метафора (865 одиниць української мови та 826 одиниць англійської мови), відібрана методом суцільної вибірки з публіцистичних текстів політичної тематики. Ан

Послугування різними *методами дослідження*, зокрема, зіставним, методом критичного аналізу та систематизації наукової літератури, методом дефініційного аналізу, описовим, методом компонентно-семантичного аналізу, методом фреймово-слотового моделювання, методом концептуального аналізу, методом кількісних підрахунків, дозволило Надії Кабанцевій окреслити спільні й відмінні риси політичної метафори української та англійської мов; визначити ізоморфні й аломорфні моделі протиставлення політичних метафор досліджуваних мов; систематизувати та репрезентувати отримані результати.

Оцінюючи найважливіші здобутки представленої дисертації, необхідно вказати на такі результати, що мають вагому *наукову новизну*: уперше здійснено комплексний зіставний аналіз когнітивно-семантичних особливостей політичної метафори на матеріалі української та англійської мов; запропоновано теоретико-методологічну концепцію для студіювання політичної метафори у публіцистичному дискурсі двох віддаленоспоріднених мов; класифіковано політичну метафору за концептами-донорами на матеріалі української та англійської мов, що представляє концептосферу-донор як багаторівневу ієрархічну систему; визначено найбільш і найменш

продуктивні метафоричні моделі в українськомовному й англійськомовному публіцистичних дискурсах; проаналізовано оцінний складник метафоричного значення політичної метафори.

Робота логічно і вдало структурована, складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (235 наукових джерел), списку лексикографічних джерел (25 найменувань), джерел ілюстративного матеріалу (431 позиції) та 27 додатків.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади вивчення політичної метафори у публіцистичному дискурсі у зіставному аспекті» здійснено огляд праць вітчизняних і зарубіжних учених, уточнено кваліфікаційні ознаки політичної метафори з опертям на сучасну наукову парадигму, окреслено особливості наявних класифікаційних параметрів опису політичної метафори, а саме, вказуючи на параметри віддаленості основного і допоміжного суб'єктів, здатності лексеми набувати переносного значення, розглянуто комплекс методів зіставного дослідження політичної метафори у публіцистичному дискурсі двох мов. У першому розділі системно і логічно представлена методика дослідження. Заслужовує на схвалення те, що дисертантка аналізує різні підходи українських і зарубіжних учених щодо потрактування сутності політичної метафори та прагне виробити власну авторську позицію щодо дослідження цього феномену, чітко окреслюючи стан сучасної лінгвістики щодо вивчення політичної метафори, демонструючи власну наукову позицію.

У другому розділі «Фундаментальна донорська поняттєва сфера 'Світ людини' / 'Human World' у публіцистичному дискурсі» Надія Кабанцева докладно аналізує ізоморфну класифікацію складників фундаментальної донорської поняттєвої сфери «Світ людини» / «Human World» у українськомовному й англійськомовному публіцистичних дискурсах. Дисертантка означає особливості субсфер «Соціум» / «Society», «Живий організм» / «Living Organism», субсфера «Артефакти» / «Artefacts». Варто

зазначити, що авторка дисертації сумлінно підходить до ілюстративного матеріалу, ретельно його впорядковує, що засвідчує якісне унаочнення формулювань та тверджень.

Проникливе вивчення політичних метафор дозволило Надії Кабанцевій зробити слушні уточнення щодо найпоширеніших метафоричних моделей цієї поняттєвої сфери у публіцистичному тексті української та англійської мови. Щоправда, деякі твердження дисертантки не видаються переконливими. Наприклад, на с. 68 дослідниця зауважує: «ФДПС «Світ людини» / «Human World» становить 50, 9% від загальної кількості метафор концептосфери «Політика» на матеріалі української мови (див. Додаток Б). Натомість, в англійськомовній концептосфері ПМ ФДПС «Світ людини» становить менш значний відсоток (50,4%) у порівнянні з українськомовною (див. Додаток Б)». Наведені відсотки 50,9% і 50,4 не стільки увиразнюють розбіжності, стільки засвідчують майже повний кількісний збіг аналізованих метафор в українському і англійському політичному дискурсі. І на цьому варто було наголосити.

У третьому розділі «Фундаментальна донорська поняттєва сфера «Навколишній світ» / «Outer World» у публіцистичному дискурсі» дисертантка здійснює ґрунтовний зіставний аналіз ізоморфних особливостей політичних метафор фундаментальної донорської поняттєвої сфери «Навколишній світ» / «Outer World» в українській та англійській мовах. Дослідниця докладно розглядає різні субсфери політичної метафори, а саме: субсфера «Природа» / «Nature», субсфера «Універсум» / «Universon», субсфера «Сакральний світ» / «Spiritual World». Авторка ретельно аналізує поняттєву сферу, поділяючи на її субсфери, концептуальні поля, фрейми та слоти, підкріплюючи кількісними даними та покликаннями на них. У цьому розділі схарактеризовано найпоширеніші метафоричні моделі поняттєвої сфери «Навколишній світ» / «Outer World» та увиразнено конотативне забарвлення політичних метафор досліджуваних мов.

Зауважимо, що другий та третій розділи супроводжується кількісними підрахунками з регулярним покликанням на них, що надає більшої переконливості здобутим результатам.

На схвалення заслуговують додатки у вигляді таблиць, де відображено результати зіставного дослідження лінгвокогнітивних особливостей політичної метафори в українській та англійській мовах.

Чітко структуровані логічні висновки відображають основні результати дослідження і мають важливий теоретичний і прикладний характер, що слугує підґрунтям для подальших розвідок.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Н.В.Кабанцевої, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. Оскільки зіставне дослідження лінгвокогнітивних особливостей політичної метафори в публіцистичному дискурсі здійснювалося на матеріалі двох мов – української та англійської мов, то варто було б ґрунтовніше опрацювати проблему вивчення процесу метафоризації у сучасному науковому просторі Великої Британії.

2. Певного уточнення, коригування потребують деякі поняття. Зокрема, «результуючий денотат» (с.47), «області мети» (с.39), «область подібності суб'єктів метафори» (с.47).

3. Не вельми переконливим видається запропонований принцип розмежування стертих та оригінальних метафор (с.40-41). Як зауважує авторка дисертації: «До стертих вважаємо за потрібне відносити метафоричні утворення, якщо вони повторюються не менше трьох разів у трьох різних джерелах у трьох різних авторів». Здійснюючи класифікацію, варто було б взяти до уваги значення українських слів «стертий» та «зужитий». Якщо «стертий» – це той, «який втратив оригінальність, виразність, своєрідність, давно всім відомий», то «зужитий» – це той, «який утратив виразність частого повторення, банальний». Попри наявну синонічність зазначених слів, між ними є істотна відмінність. Адже «зужитим» може бути й нове, однак

часте вживання спричиняє утрату цієї новизни. Натомість «стертим» стає те, що тривалий час функціонує, те, що давно втратило свою новизну і давно всім відоме. Як бачимо, класифікація потребує доповнення і виокремлення ще одного різновиду метафори – «зужита метафора».

4. Не цілком виправданим видається здійснений у першому розділі (1.3) огляд етапів становлення і розвитку публіцистичного стилю української й англійської мов, який має реферативний характер і містить відому інформацію.

5. Певні повтори трапляються в описі досліджуваних матеріалів української й англійської мов (субсфери – концептуальні поля – фрейми – слоти). Оскільки структура класифікації в одній та іншій мовах майже повністю збігається, авторка дисертації подеколи вдається до повторень, що перенавантажує працю вже відомою інформацією. На нашу думку, в межах зіставного аналізу доцільніше б було надати опис кількісних та якісних характеристик виділених субсферах, представивши кількісні дані у межах зведеної таблиці. Це додало б наочності та сприяло б лаконічності тексту.

6. У дисертації трапляються деякі недогляди, помилки, стилістичні огріхи (с.27, 30, 41, 46, 69, 104, 132).

Зазначимо, що висловлені зауваження та побажання не применшують наукової цінності дисертації Надії Кабанцевої, мають рекомендаційний характер. Її наукові положення та обґрунтованість висновків є належним чином обґрунтованими і достовірними, новизна цілком очевидна. Основні положення дисертації належним чином відбиті в авторефераті.

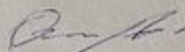
На підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями, вважаємо, що дисертація «Лінгвокогнітивні особливості політичної метафори в публіцистичному дискурсі (на матеріалі української та англійської мов)» є самостійним і завершеним дослідженням, яке за змістом та формою відповідає всім чинним вимогам Департаменту атестації кадрів Міністерства освіти і науки України, зокрема пп.9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою КМУ № 567

від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор, Кабанцева Надія Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство.

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри літературознавства

Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

А.В. Ожоган

